

ONA TILI VA ADABIYOT

1. Qaysi gapdagi soʻzlar imlosida faqat tovush almashish hodisasi kuzatiladi?

- A) **U endi podshoning topshirigʻini bajarish uchun uni tinmay maqtar, butun ayyorligini ishga solar edi.**
- B) *Barmogʻingiz bilan tirnoq yuzasi burchagidagi nuqtani biroz bosib tursangiz, shunda tish ogʻrigʻi darrov toʻxtaydi.*
- C) *Hoʻkiz kechqurun qorni ochib, charchab kelsa, uning oldiga bir bogʻ quruq poyani tashlab qoʻyar ekan.*
- D) *Garchi bu hol ularni oqlashga tirnoqcha asos boʻlmasa ham, koʻnglimda oʻzimga tasalli berish, aldash kabi bir kayfiyat bor edi.*

Ushbu test topshirigʻini bajarish uchun nutqimizda roʻy beradigan tovush oʻzgarish hodisalari haqida bilim va koʻnikmaga ega boʻlish talab etiladi. A javobdagi soʻzlar imlosida faqat tovush almashish hodisasi kuzatiladi, yaʼni **topshirigʻini** va **ayyorligini** soʻzlarida egalik qoʻshimchasi qoʻshilishi natijasida **q** undoshining **gʻ** undoshiga hamda **k** undoshining **g** undoshiga almashishi yuz bergan. B javobda tovush almashishi va tovush ortishi (**barmogʻingiz, tirnoq, burchagidagi, shunda, ogʻrigʻi**), C javobda tovush tushishi va tovush almashishi (**qorni, quruq**), D javobda ham tovush almashishi va tovush tushishi (**tirnoqcha, koʻnglimda**) kuzatiladi.

Toʻgʻri javob: A.

Manba: Mahmudov N. va boshqalar. Ona tili. 5-sinf uchun darslik. Gʻafur Gʻulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. Toshkent–2020.

2. Qaysi javobda imloviy xato yozilgan soʻzlar soni ikkita?

- A) **Yaxshilik qilsang, ohirigacha yaxshilik qilgin, zinxor minnat qilma.**
- B) *Qor urib turgan bir kun edi. Birdan koʻchada dod-faryot koʻtarilib qoldi.*
- C) *Zebi yuragida tugulib yotgan zoʻr tugunni yechib yuborgan edi.*
- D) *Oʻrtadagi xontaxtada sovub qolgan kabob va meva-cheva bor edi.*

Oʻquvchilarning yozma savodxonligini baholashga qaratilgan ushbu test topshirigʻining A javobida imloviy jihatdan xato yozilgan soʻzlar soni ikkita (**ohirigacha** soʻzi **oxirigacha, zinxor** soʻzi **zinhor** tarzida yozilishi kerak) boʻlib, boshqa javoblarda esa imloviy jihatdan xato yozilgan soʻzlar bir oʻrinda uchraydi. Yaʼni B javobdagi **dod-faryot** (**dod-faryod** tarzida yozilishi kerak), C javobdagi **tugulib** (**tugilib** tarzida yozilishi kerak), D javobdagi **sovub** (**sovib** tarzida yozilishi kerak) soʻzlari imloviy jihatdan xato yozilgan.

Toʻgʻri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 5-sinf uchun darslik. Gʻafur Gʻulom nomidagi nashriyot-matbaa uyi. Toshkent–2020.

3. Imloviy jihatdan to'g'ri yozilgan so'zlar qatorini aniqlang.

- A) **ajabtovur, armug'on, tajovuz**
- B) *daromat, strategiya, sa'y-harakat*
- C) *pinxona, mudofa, taqiqlamoq*
- D) *taa'jub, zarp etmoq, yondashuv*

O'quvchilarning yozma savodxonligini baholashga qaratilgan ushbu test topshirig'ida to'g'ri yozilgan so'zlar qatori A javobda berilgan. Ya'ni **ajabtovur, armug'on, tajovuz** so'zlarining yozilishida imloviy xatolik uchramaydi. B javobdagi **daromat** (*daromad* tarzida yozilishi kerak), C javobdagi **pinxona, mudofa** (*pinhona, mudofaa* tarzida yozilishi kerak), D javobdagi **zarp etmoq** (*zarb etmoq* tarzida yozilishi kerak) so'zlari imloviy jihatdan xato yozilgan.

To'g'ri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 5-sinf uchun darslik. G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa uyi. Toshkent – 2020.

4. *Yigit boshingdan baxt-u davlat yiroq ketmasin.*

Ushbu gapda yigit so'zidan keyin vergul qo'yilsa, qanday grammatik o'zgarish kuzatiladi?

- A) **Gapdagi aniqlovchi undalmaga aylanadi.**
- B) *Gapdagi ega undalmaga aylanadi.*
- C) *Gapda uyushiq bo'laklar hosil bo'ladi.*
- D) *Gapdagi ega kirish so'zga aylanadi.*

Ushbu test topshirig'i abituriyentning yozma nutqda tinish belgilarining vazifasini bilish, gapdagi ahamiyatini tushunish va nutqda to'g'ri qo'llay olish bilan bog'liq bilim va ko'nikmalarini tekshirishga qaratilgan.

Berilgan gapda yigit so'zi "*yosh, navqiron*" ma'nolarida qo'llangan va aniqlovchi vazifasini bajargan. Agar yigit so'zidan keyin vergul qo'yilsa, ushbu so'z **yoshi kichik kishiga (erkak kishiga) murojaat uchun qo'llanilgan so'zga – undalmaga** aylanadi.

To'g'ri javob: A.

Manba: B.Mengliyev va boshqalar. Ona tili. 11-sinf uchun darslik. "O'qituvchi" NMIU. Toshkent – 2020.

5. Qaysi so'zlar qatorida boshqalari bilan o'zaro ma'nodoshlik hosil qila olmaydigan so'z ishtirok etgan?

- A) **eplamoq, uddalamoq, sarflamoq**
- B) *yalqov, ishyoqmas, tanbal*
- C) *betob, bemor, xasta*
- D) *ayyor, quv, mug'ombir*

Ushbu test topshirig'ining B (*yalqov, ishyoqmas, tanbal*), C (*xasta, bemor, kasal*), D (*ayyor, quv, mug'ombir*) javoblaridagi so'zlarning barchasi bir-biri bilan o'zaro ma'nodoshlik hosil qila oladi. A javobdagi **eplamoq, uddalamoq** so'zlari o'zaro ma'nodoshlik hosil qila oladi, ammo **sarflamoq** so'zi ushbu so'zlar bilan ma'nodoshlik hosil qila olmaydi.

To'g'ri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 10-sinf uchun darslik. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat ilmiy nashriyoti. Toshkent – 2017.

6. Quyidagi gaplarda ajratib ko'rsatilgan band so'zi haqida berilgan to'g'ri hukmni toping.
1. Usta pichoqqa band yasash bilan ovora ekan, bezovta qilmadik.
  2. Suv kelmasdan band tashlama.
  3. Shifokor hozir band, birozdan keyin xabar oling.

A) Ushbu gaplarda qatnashgan band so'zlarining barchasi o'zaro shakldosh so'zlar sanaladi.

B) 1- va 3-gapdagi band so'zi o'zaro ko'p ma'noli so'zlar sanaladi va ushbu so'z 2-gapdagi band so'ziga nisbatan shakldoshlik hosil qila oladi.

C) Har uchala gapdagi band so'zi bir so'zning turli ma'nolarda qo'llanilishidir.

D) 2- va 3-gapdagi band so'zlari o'zaro ko'p ma'noli so'zlar sanaladi va ushbu so'zlar 1-gapdagi band so'ziga nisbatan shakldoshlik hosil qila oladi.

Ushbu test topshirig'i abituriyentning lug'at boyligini, ya'ni so'zlarning ma'nosini bilishi, tilda mavjud so'zlarning shakl va ma'no munosabatini tushunishi, nutqiy parchada qo'llangan so'zning leksik qurshovdagi holatini tahlil qila olishini tekshirishga qaratilgan.

Test topshirig'ida tahlilga olingan so'z "band" so'z(lar)i bo'lib, ushbu so'z(lar)ning izohi lug'atlarda quyidagicha keltirilgan:

- 1) band – narsa, qurol-asboblarning qo'l bilan ushlanadigan qismi;
- 2) band – to'siq, to'g'on, g'ov;
- 3) band – biror faoliyat bilan mashg'ul.

Ma'lumki, so'zlar anglatayotgan ma'nolar o'rtasida ma'noviy bog'liqlik bo'lmasa yoki yo'qolgan bo'lsa, bunday so'zlar shakldosh so'zlar hisoblanadi. Demak, ushbu so'zlar o'zaro shakldosh so'zlardir.

To'g'ri javob: A.

Manba: B. Mengliyev va boshqalar. Ona tili. 10-sinf uchun darslik. "O'qituvchi" NMIU. Toshkent – 2020.

7. Qaysi gaplar juftligida berilgan -siz shaxs-son qo'shimchasi bir o'rinda birlik va bir o'rinda ko'plik ma'nosini ifodalab kelgan?

A) **Siz bu bolaga yetti yot begonasiz, ammo u sizni o'z otasiday ko'rar ekan.**

"Endi menga ruxsat berasiz, hali ishlarim ko'p", – dedi auditoriyaga qarab.

B) **Ikkingiz turmush qurasiz, keyin shu yerda yashaysiz.**

Hali boshqa odamlar bilan ham do'stlashasiz, aziz bolalar.

C) **Hozir mana bu rasmni chizasiz, o'g'lim, keyin ikkovlashib kamchiligini to'ldiramiz.** "Siz ham menga juda yoqasiz", – dedi unga.

D) **Kech bo'lib qoldi, qani, turinglar, yigitlar, endi ketasiz.**

Hamma yig'ilsin, biz bilan birga jo'naysiz.

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun shaxs-son qo'shimchalari va ularning uslubiyati haqidagi bilim va ko'nikmaga ega bo'lish talab etiladi.

Test topshirig'ining A javobidagi birinchi gapda qo'llangan **-siz** shaxs-son qo'shimchasi yakka shaxsni bildirib, hurmat ma'nosida qo'llangan. Ikkinchi gapdagi **-siz** shaxs-son qo'shimchasi esa ko'plikdagi shaxslarni bildiradi, ya'ni **auditoriyaga** (metonimiya asosida so'z ma'nosi ko'chgan) murojaat qilish orqali bir emas, bir nechta tinglovchi nazarda tutilgan.

C javobdagi har ikki gapda **-siz** shaxs-son qo'shimchasi yakka shaxsni bildirib kelgan.

B, D javobdagi har ikki gapda **-siz** shaxs-son qo'shimchasi ko'plikdagi shaxs-son ma'nosini ifodalagan.

To'g'ri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 10-sinf uchun darslik.

"O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat ilmiy nashriyoti. Toshkent – 2017.

N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 6-sinf uchun darslik. "Tasvir" nashriyot uyi. Toshkent – 2017.

8. Qaysi soʻzlar juftligi tub va yasama soʻzlarga mansub boʻla oladi?

- A) **sozlar (musiqa asboblari) – sozlar (harakat bildiruvchi soʻz)**
 B) *olma(meva) – olma (harakat bildiruvchi soʻz)*
 C) *kechik (daryoning kechuv joyi) – kechik (harakat bildiruvchi soʻz)*
 D) *boʻgʻma (kasallik nomi) – boʻgʻma (belgi-xususiyat bildiruvchi soʻz)*

Ushbu test topshirigʻini bajarishda abituriyentlardan soʻz tarkibi (asos, soʻz yasovchi qoʻshimchalar, shakl yasovchi qoʻshimchalar), tub va yasama soʻzlar haqidagi bilim va koʻnikmalarga ega boʻlish talab etiladi.

A javobda berilgan koʻplik shaklidagi musiqa asbobi maʼnosini anglatuvchi **sozlar (soz + lar)** soʻzi tub soʻz hisoblanadi, chunki uning tarkibida soʻz yasovchi qoʻshimcha mavjud emas. Ikkinchi **sozlar** soʻzi esa feʼl soʻz turkumiga mansub boʻlib, **soz** sifatiga **-la** feʼl yasovchi va feʼlga xos zamon maʼnosini anglatuvchi **-r** shakl yasovchi qoʻshimchani qoʻshilishi kuzatiladi. Bunday xulosaga kelish uchun ushbu soʻzlarning qavs ichida berilgan izohiga asoslanamiz. B javobdagi har ikki soʻz tub soʻz sanaladi: **olma (ot) – ol (feʼl) + ma (boʻlishsizlik shakli)**.

C va D javobdagi har ikki soʻz yasama soʻz sanaladi: **kech (feʼl) + ik (ot yasovchi) – kech(ravish) + ik(feʼl yasovchi); boʻgʻ(feʼl) + ma (ot yasovchi) – boʻgʻ(feʼl) + ma (sifat yasovchi)**

Toʻgʻri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 6-sinf uchun darslik. "Tasvir" nashriyot uyi. Toshkent–2017.

9. Qaysi gapda tub va yasama asliy sifatlar ishtirok etgan?

- A) **Uning jussasi kichkina boʻlsa ham, yuzlari jiddiy, boqishlari oʻtkir, ovozi esa jarangdor.**
 B) *Yonbagʻirlarda rang-barang tovlanib, xushboʻy atrini taratayotgan gullarga nazar tashlayman.*
 C) *Hovlimizda koʻcha eshikdan kiraverishda kichkina, gʻishtin uycha bor.*
 D) *Temur insoniylik xususiyatlariga ega boʻlgan buyuk shaxs edi.*

Ushbu test topshirigʻini bajarish uchun sifat soʻz turkumi va unga xos boʻlgan xususiyatlar haqidagi bilim va koʻnikmaga ega boʻlish talab etiladi.

A javobda qatnashgan **kichkina, jiddiy** soʻzlari tub asliy sifatlariga mansub boʻlsa, **oʻtkir, jarangdor** soʻzlari yasama asliy sifatlar sirasiga kiradi. B javobda qatnashgan sifatlar (**rang-barang, xushboʻy**) yasama sifatlar sanaladi, tub sifat mavjud emas. C javobdagi gapda tub asliy (**kichkina**) va yasama nisbiy (**gʻishtin**) sifat qatnashgan. D javobda esa sifat turkumiga oid faqat bitta tub soʻz (**buyuk**) qatnashgan.

Toʻgʻri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 6-sinf uchun darslik. "Tasvir" nashriyot uyi. Toshkent–2017.

10. *Suhbatlashishga arziydigan kishi bilan gaplashmaslik kishini yo'qotishdir. Suhbatlashishga arzimaydigan kishilar bilan gaplashish so'zni yo'qotishdir. Oqil odam esa kishilarni ham, so'zni ham yo'qotmaydi.* Ushbu parchada qatnashgan fe'llar haqidagi to'g'ri fikrni aniqlang.

- A) Ushbu parchada qatnashgan tub fe'llar bir xil bo'lak vazifasini bajargan.
 B) Ushbu parchada harakat nomi shaklida kelgan tub fe'l qatnashgan.
 C) Ushbu parchada birgalik nisbatdagi tub fe'l qatnashgan.
 D) Ushbu parchada qatnashgan tub fe'llar ikki xil nisbat shaklida qo'llangan.

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun fe'l so'z turkumi haqidagi bilim va ko'nikmalarga tayaniladi. Gapda bo'lishli va bo'lishsiz shakldagi yasama fe'llar (*suhbatlashishga, gaplashish, yo'qotish, gaplashmaslik, yo'qotmaydilar*), bo'lishli va bo'lishsiz shakldagi tub fe'llar (*arziydigan* va *arzimaydigan*) qatnashgan. *Arziydigan* va *arzimaydigan* tub fe'llari aniq nisbat shaklidagi fe'llar sanaladi va ushbu fe'llar gapda bir xil bo'lak, ya'ni sifatlovchi aniqlovchi vazifasini bajargan. Mazkur gapda birgalik nisbatdagi va harakat nomi shaklidagi tub fe'llar qatnashmagan. Ushbu ma'lumotlardan kelib chiqqan holda, test topshirig'ining A javobida berilgan hukm to'g'ri ekanligiga ishonch hosil qilish mumkin.

To'g'ri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 6-sinf uchun darslik. "Tasvir" nashriyot uyi. Toshkent—2017.

11. *Qutida qizil ruchka bilan yozilgan xat bor ekan.*

Mazkur gapdagi *bilan* ko'makchisi o'zi bog'langan so'zga qanday ma'no yuklagan?

- A) **vosita ma'nosini**   B) **holat ma'nosini**
 C) **payt ma'nosini**   D) **birgalik ma'nosini**

Mazkur gapdagi *bilan* ko'makchisi so'zga vosita ma'nosini yuklagan.

To'g'ri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 7-sinf uchun darslik. "Ma'naviyat" nashriyoti. Toshkent—2017.

12. *Bugungi kunda har bir xalq umumbashariy taraqqiyot yutuqlarini o'rganishga intilmoqda.*

Ushbu gap haqidagi noto'g'ri hukmni aniqlang.

- A) Ushbu gapda fe'lli so'z birikmasi mavjud.
 B) Ushbu gapda qismlari ko'makchi yordamida bog'langan so'z birikmasi mavjud.
 C) Ushbu gapda qismlari kelishik yordamida bog'langan so'z birikmasi mavjud.
 D) Ushbu gapda otli so'z birikmasi mavjud.

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun gapda so'zlarning bog'lanishi, kelishikli va ko'makchili bog'lanishlar, otli va fe'lli so'z birikmalari haqidagi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi. Mazkur gapdagi A, C, D javoblarda berilgan ma'lumotlar to'g'ri ma'lumotlar sanaladi. Chunki gapda tobe qismlari hokim qismga kelishik yordamida bog'langan otli va fe'lli so'z birikmalari mavjud. Noto'g'ri ma'lumot esa B javobda berilgan, chunki tobe qismi hokim qismga ko'makchi yordamida bog'langan so'z birikmasi mavjud emas.

To'g'ri javob: B.

Manba: M.Qodirov va boshqalar. Ona tili. 8-sinf uchun darslik. "Tasvir" nashriyot uyi. Toshkent—2019.

13. Qaysi javobda to'ldiruvchi vazifasida kelgan qaralmish qatnashgan gap berilgan?

- A) **So'zdan qudratliroq narsa yo'q. U insonlarning dunyoqarashini o'zgartira oladi.**
 B) *Kitoblar keksalikda eng yaxshi do'st, ayni paytda yoshlikning eng aziz rahamosidir.*
 C) *Til do'stlik va hamjihatlikni qaror toptirishning eng qulay vositasidir.*
 D) *So'z – inson qudratining qo'mondoni, u – hayotning buyuk quroli.*

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun gapda so'zlarning bog'lanishi, so'z birikmalari, tobe va hokim qismlar, qaratqich-qaralmish munosabatlari haqidagi bilim va ko'nikmaga ega bo'lish talab etiladi.

A javobdagi gapda **insonlarning duyoqarashini** so'z birikmasida qismlar qaratqich-qaralmish munosabatiga kirishgan bo'lib, qaralmish, ya'ni **dunyoqarashini** so'zi to'ldiruvchi vazifasida kelgan.

B va C javobda qatnashgan qaratqich-qaralmish munosabatlarida (**yoshlikning rahamosidir, qaror toptirishning vositasidir**) esa

qaralmishlar ot kesim vazifasini bajargan. D javobda qaralmishlar qaratqich aniqlovchi (**inson qudratining**) va ot kesimlar (**qudratining qo'mondoni, hayotning quroli**) vazifasini bajargan.

To'g'ri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 7-sinf uchun darslik. "Ma'naviyat" nashriyoti. Toshkent – 2017.

M.Qodirov va boshqalar. Ona tili. 8-sinf uchun darslik. "Tasvir" nashriyot uyi. Toshkent–2019.

14. *Kitob bebaho durga o'xshaydi, insonlar ma'naviyatini boyitadi.*

Ushbu gapdagi tobe bog'lanishlarda hokim qism vazifasini bajara olmagan bo'laklarni aniqlang.

- A) **ega, sifatlovchi aniqlovchi, qaratqich aniqlovchi**
 B) *sifatlovchi aniqlovchi, qaratqich aniqlovchi vositali to'ldiruvchi*
 C) *ega, sifatlovchi aniqlovchi, vositasiz to'ldiruvchi*
 D) *ega, sifatlovchi aniqlovchi, vositali to'ldiruvchi*

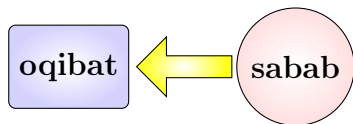
Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun gapda so'zlarning bog'lanishi, so'z birikmalari, tobe va hokim qismlar, gap bo'laklari haqidagi bilim va ko'nikmaga ega bo'lish talab etiladi.

Kitob bebaho durga o'xshaydi, u insonlar ma'naviyatini boyitadi gapida **kitob, bebaho, insonlar(ning) so'zlari** faqat tobe qism vazifasini bajara olgan, ya'ni gapdagi boshqa bo'laklarga nisbatan hokim qism vazifasini bajara olmagan bo'lib, ushbu so'zlar gapda ega, sifatlovchi aniqlovchi, qaratqich aniqlovchi vazifalarida kelgan. Gapdagi **durga** so'zi vositali to'ldiruvchi sanaladi va bebaho so'ziga nisbatan hokim qism hisoblanadi, **ma'naviyatini** so'zi esa vositasiz to'ldiruvchi bo'lib, **insonlar(ning)** so'ziga, ya'ni qaratqich aniqlovchiga nisbatan hokim qism vazifasini bajarishi kuzatiladi.

To'g'ri javob: A.

Manba: M.Qodirov va boshqalar. Ona tili. 8-sinf uchun darslik. "Tasvir" nashriyot uyi. Toshkent–2019.

15. Quyidagi chizmaga mos keluvchi ergash gapli qo'shma gapni aniqlang.

- A) Xonaga kirishim bilan meni ko'rgan oyimning yuzlarida go'zal tabassum paydo bo'ldi, chunki mening qo'llarimda oyimga xush yoquvchi oppoq atirgullar bor edi.
- B) Biz farzandlarimizni Ona Vatan va buyuk ajdodlarimizga hurmat, ulardan faxrlanish tuyg'usi bilan tarbiyalashimiz uchun ularga tarixni mukammal o'rgatishimiz lozim.
- C) Ov va jang manzaralari uni shu qadar qiziqtirgan ediki, otasi kelib eshik oldida kavush yechayotganini ham payqamadi.
- D) Naqsh yaratish ustadan did, mahoratdan tashqari katta tajriba va malaka talab qiladi, shuning uchun naqqoshlar xalq hunarmandlarining eng bilimdon, iste'dodli qismi hisoblangan.

Ushbu test topshirig'i abituriyentning til birliklari haqidagi nazariy qoidalarni bilishi bilan birga, ularning nutqdagi amaliy ahamiyatini tushunishini, gaplarning o'zaro mazmuniy va grammatik jihatdan bog'lanishini tahlil qila olishini tekshirishga qaratilgan. Test topshirig'ining shartida qo'shma gap qismlari ifodalayotgan voqea-hodisalar o'rtasidagi sabab-oqibat munosabatini tushunish va chizmaga asosan bosh gap + ergash gap tuzilishidagi gapni aniqlash so'ralgan. A javobda keltirilgan gap ushbu talablarga javob beradi: **Xonaga kirishim bilan meni ko'rgan oyimning yuzlarida go'zal tabassum paydo bo'ldi – bosh gap, mening qo'llarimda oyimga xush yoquvchi oppoq atirgullar bor edi** – ergash gap. **Chunki** sabab ergashtiruvchi bog'lovchisi yordamida bog'langanligini inobatga olsak, ushbu gap qismlari sabab-oqibat munosabatini ifodalaganligini kuzatish mumkin.

To'g'ri javob: A.

Manba: N.M. Mahmudov va boshqalar. Ona tili. 9-sinf uchun darslik. "Tasvir" nashriyot uyi. Toshkent–2019.

16. Qaysi javobda "Ravshan" dostoni voqealari bayoni to'g'ri berilgan?

- A) Go'ro'g'li asrab olgan farzandlarini bir-biriga quda qilish maqsadida Avazxonning qizi Gulanorni Ravshaxonga so'rab sovchilikka boradi, ammo Avaz o'zini boshqalardan ustun tutadi, hatto: "Qizim tugul kuchugimdan sadag'a", – deya ochiqdan ochiq haqorat qiladi.
- B) Avazxon qizini Ravshaxonga berishni xohlamagani uchun Hasanxonning oriyati kelib, o'g'lini Shirvon elga borishga va Zulxumorni olib kelishga undaydi va u bilan o'zi ham qo'shilib boradi.
- C) Aynoq, Jaynoq, Ersak, Tersak kabi polvonlar Ravshan Shirvon elda o'g'il tutingan kampirning o'z farzandlari bo'lib, Qoraxon podsho ulardan juda qo'rqar edi.
- D) Ravshaxonning zindonda yotganini eshitgan Go'ro'g'li G'irko'k otini minib, yo'lga chiqadi va uch oylik yo'lni yigirma kunda bosib o'tib, nevarasini dor ostidan qutqarib oladi.

Xalq og'zaki ijodiga mansub ushbu test topshirig'ini bajarish uchun abituriyentlardan o'quv darsliklarida berilgan xalq dostonlari, ulardagi voqealar bayoni haqida bilim va ko'nikmaga ega bo'lish talab etiladi. "Ravshan" dostoni voqealari bayonining to'g'ri talqini A javobda berilgan. Boshqa javoblarda esa ushbu dostonga xos voqealar noto'g'ri talqin qilingan.

To'g'ri javob: A.

Manba: Q. Yo'ldoshev va boshqalar. Adabiyot. 7-sinf uchun darslik. "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi. Toshkent–2017.

17. ... kun tug'adi, olam yorug' bo'ladi,
U yorug'ligini hammaga yetkazadi,
o'z-o'zicha yo'qolmaydi.
Mening ham qoidam (odatim) shunday,
o'zim yo'qolmayman,
Fe'lim va muomalam barcha xalq uchun
birdekdir.
... Tuqqan kun (chiqqan kun) yaxshi yoki
yomon demaydi,
Barchaga birdek nur sochadi, o'zi
kamaymaydi.

Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig"
dostonida qaysi ramziy qahramon o'z
sifatlarini ana shu tarzda, ya'ni kun
(quyosh)ning xususiyatlariga qiyoslagan
holda ifodalab bergan?

- A) adolat ramzi bo'lgan adabiy
qahramon
B) davlat ramzi bo'lgan adabiy qahramon
C) aql va zakovat ramzi bo'lgan adabiy
qahramon
D) qanoat (ofiyat) ramzi bo'lgan adabiy
qahramon

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun
abituriyentlardan Yusuf Xos Hojib ijodiga
oid "Qutadg'u bilig" dostoni, undagi ramziy
qahramonlarning xususiyatlari haqida
ma'lumotga ega bo'lish talab etiladi.
Mazkur topshiriqdagi parchada dostonidagi
adolat ramzi bo'lgan elig, ya'ni hukmdor
timsoli Kuntug'dining xislatlari aks etgan.

To'g'ri javob: A.

Manba: B.To'xliyev va boshqalar.
Adabiyot. 11-sinf uchun darslik.
"O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat
ilmiy nashriyoti. Toshkent–2018.

18. "Yigitlik chog'i – o'yin-kulgi, rohat qilish
davri, qarilik esa mehnat va toat-ibodat
davridir. Yoshlikda qilingan hamma
gunohlar kechiriladi, keyinchalik mehnat va
ibodat qiladigan vaqt ham keladi, o'shanda
qilamiz", – deya umrini behuda o'tkazgan,
ammo qarib, o'lim tushagida qolganda:
"Qarigach, shunday kunlar boshimga
tushajagini bilsam edim, yigitlik davrimni
uvol qilib behudaga o'tkazmagan bo'lar
edim", – deya afsuslangan g'ofil kishi
haqidagi hikoyat qaysi asarda keltirilgan?

- A) "Saddi Iskandariy" (Alisher Navoiy)
B) "Zarbulmasal" (Muhammadsharif
Gulxaniy)
C) "Qisasi Rabg'uziy" (Nosiruddin
Rabg'uziy)
D) "Qutadg'u bilig" (Yusuf Xos Hojib)

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun
abituriyentlardan Alisher Navoiyning
"Xamsa" asaridagi "Saddi Iskandariy"
dostoni voqealari haqidagi bilim va
ko'nikmaga ega bo'lish talab etiladi.

To'g'ri javob: A.

Manba: B.To'xliyev va boshqalar.
Adabiyot. 11-sinf uchun darslik.
"O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat
ilmiy nashriyoti. Toshkent–2018.

19. *Hajringda, ey parirol, ko'zumdin qochdi uyqu,
Har kecha tongga degru, ishimdur oh-u nola.*
Qaysi shoir o'zining "Xating aro uzoring – sabza ichinda lola" deb boshlanuvchi g'azalining ushbu baytida asosiy qofiyadan tashqari uch o'rinda ichki qofiyadan ham foydalangan holda misralar jarangdorligi, ohangdorligini yanada oshirgan?

- A) **Zahiriddin Muhammad Bobur**
- B) *Zokirjon Xolmuhammad o'g'li Furqat*
- C) *Alisher Navoiy*
- D) *Boborahim Mashrab*

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun abituriyentlardan Zahiriddin Muhammad Bobur hayoti va ijodi haqidagi bilim va ko'nikmaga ega bo'lish talab etiladi.

To'g'ri javob: A.

Manba: B.To'xliyev va boshqalar.

Adabiyot. 11-sinf uchun darslik.

"O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat ilmiy nashriyoti. Toshkent—2018.

20. Abdulla Qodiriyning "Mehrobdan chayon" romani voqealari haqidagi qaysi ma'lumot to'g'ri emas?

- A) **Qobil do'stlari Sharif va Rahimlar bilan birgalikda ellik nafar yigit qo'riqlab turgan o'rda qo'rg'onidan o'tib, zindonband qilingan Sultonalini qatldan qutqarib qoladi.**
- B) *Xon Anvarlarning qochishida uning do'sti Sultonalini aybdor sanab, garov tariqasida hibsga oladi va agar Anvar taslim bo'lmasa, o'limga hukm qilishini aytib jar soldiradi.*
- C) *Anvarning mirzaboshi darajasiga erishganini ko'ra olmagan mulla Abdurahmon, Shahodat mufti va Kalonshoh mirzo kabi kimsalar Anvar bilan xonning orasini buzish uchun Ra'noning go'zalligi ta'rifini hukmdorga yetkazadilar.*
- D) *Jasorati, xonga qarshi isyoni, hatto ma'yus qolgan Anvarni yo'lga solishi o'z zamonasi uchungina emas, bizning hozirgi asrimiz uchun ham tahsinga loyiq bo'lgan Ra'no Qo'qon bilan vidolashish oldi, tahlikali bo'lsa ham, onasi bilan uchrashish fikriga tushib qoladi.*

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun abituriyentlardan Abdulla Qodiriyning "Mehrobdan chayon" romani voqealari haqidagi bilim va ko'nikmaga ega bo'lish talab etiladi.

To'g'ri javob: A.

Manba: Q.Yo'ldoshev va boshqalar.

Adabiyot. 7-sinf uchun darslik. "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi. Toshkent—2017.

21. “Jaloliddin Manguberdi” tragediyasidagi qaysi adabiy qahramon o‘z otasining qotili bo‘lgan Temur Malikdan o‘ch olishni poylab yurgan Yaroqbekni:

“Ammo sen-chi? Burgutlar boshlig‘iga xanjar ur,

So‘ngra xoqon qasrida sultonlarcha davron sur!”, – deya avval Jaloliddin

Manguberдини o‘ldirishga da‘vat qiladi?

A) **Qodog‘on no‘yon (Chingizning sarkardalaridan)**

B) *Chol (devona)*

C) *Elbors pahlavon (cho‘pon)*

D) *Amir Badriddin (Sultonbeginning qaylig‘i)*

Ushbu test topshirig‘ini bajarish uchun abituriyentlardan Maqsud Shayxzodaning “Jaloliddin Manguberdi” tragediyasining voqealar bayoni haqida ma‘lumotga ega bo‘lish talab etiladi.

To‘g‘ri javob: A.

Manba: Sultonmurod Olim va boshqalar. Adabiyot. 8-sinf uchun darslik. G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa uyi. Toshkent–2019.

22. O‘zbekiston xalq shoirasi Halima Xudoyberdiyeva o‘zining qaysi she‘ri yaratilishi haqida yozar ekan, she‘rning yozilishiga turmush o‘rtog‘ining uylanishiga rozi bo‘lgan ayolning ikki uy oralig‘idagi katta masofada butun hovli yuziga mix qoqib chiqqani haqidagi bir rivoyat turtki bo‘lganini xotirlab: “Dastlabki turtki shu – “Mixning, tig‘ning zahrini sezmay yonib boraman” satri bo‘lib, ko‘nglimni qizdirdi. Qolgani ijodkorning xayoloti...”, – deydi?

A) **“Begim, sizni tabiat...”**

B) *“Dorilomon kunlar keldi...”*

C) *“Shunchaki”*

D) *“Bir o‘rim soch tarixi”*

Ushbu test topshirig‘ini bajarish uchun abituriyentlardan Halima Xudoyberdiyeva hayoti va ijodi haqida ma‘lumotga ega bo‘lish talab etiladi.

To‘g‘ri javob: A.

Manba: Q.Yo‘ldoshev va boshqalar.

Adabiyot. 9-sinf uchun darslik.

"O‘zbekiston" NMIU. Toshkent–2019.

23. Quyidagi jadvalning qaysi qatorlarida badiiy asar nomi, adabiy qahramon va mazkur adabiy qahramonga berilgan ta'rif mos ravishda to'g'ri berilgan?

	Badiiy asarlar	Adabiy qahramonlar	Adabiy qahramonlarga berilgan ta'riflar
1.	"Navoiy"	shoir Binoiy	Turkiy tilni nihoyatda sevadigan, uni "forsiyparast"lardan qattiq himoya qiladigan, bu tilning jozibadorligini har joyda isbot eta oladigan jonkuyar timsol
2.	"Yulduzli tunlar"	Qosimbek	Boburni ota kabi asragan sadoqatli beklardan biri bo'lib, umri davomida uni himoya qilib kelgan, Humoyun mirzoni ham jangovarlik va otaga muhabbat ruhida tarbiyalashda katta hissa qo'shgan timsol
3.	"O'tkan kunlar"	Mirzakarim qutidor	Xalq uchun kuyib-pishgan, uning tinchligi, birdamligi uchun kurashgan, Toshkent hokimi Azizbekning zulmiga qarshi xalqni otlantirgan timsol
4.	"Navoiy"	Sultonmurod	Otasi shahrisabzlik sangtarosh usta bo'lib, uning vafotidan keyin tarbiyasi onasi qo'lida qolgan, voyaga yetgach Hirotga kelgan, o'z ilmi, aqli-u tafakkuri bilan mudarris darajasiga ko'tarilgan olim shaxs

A) 2, 4   B) 2, 3   C) 1, 4   D) 1, 2

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun abituriyentlardan mustaqil ravishda to'liq o'qish uchun tavsiya etilgan qo'shimcha badiiy asarlar, ulardagi voqealar bayoni, adabiy qahramonlar haqidagi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi.

To'g'ri javob: A.

Manba: Pirimqul Qodirovning "Yulduzli tunlar" romani, Muso Toshmuhammad o'g'li Oybekning "Navoiy" romani.

24. Qaysi javobda O‘tkir Hoshimov qalamiga mansub “Dunyoning ishlari” qissasiga oid ma’lumot keltirilgan?

A) Ushbu asarda o‘g‘li Oltmishvoy urushga ketgan, xotini Habiba buvi o‘g‘lining diydorini ko‘rmay olamdan o‘tgan, bu ayriliqqa chidolmay esdan og‘ib qolgan Ermon buva haqidagi hikoya mavjud.

B) Ushbu asarda o‘zi nabirasiga so‘zlab bergan ertagidagi kabi bug‘u avlodidan ekanligi bilan faxrlanadigan, to‘y va ma‘rakalarda xokisorlik bilan xizmat qiladigan, ammo bu fazilatlari qadrlanmaydigan bobo obrazi mavjud.

C) Ushbu asarda ota-bobolarining urf-odatlarini unutilib ketayotganidan iztirobga tushadigan, kolxoz raisi bo‘lgach, onasining vafoti munosabati bilan gazetada yozilgan ta‘ziyani or bilgan polvon obrazi uchraydi.

D) Ushbu asarda pochchasining avaylab boqayotgan qimmatbaho qushlariga qatiq (suzma) ichirib o‘ldirib qo‘ygan bolaning holati hajv bilan tasvirlangan.

Ushbu test topshirig‘ini bajarish uchun abituriyentlardan mustaqil ravishda to‘liq o‘qish uchun tavsiya etilgan qo‘shimcha badiiy asarlar, ulardagi voqealar bayoni, adabiy qahramonlar haqidagi bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lish talab etiladi.

To‘g‘ri javob: A.

Manba: O‘tkir Hoshimovning "Dunyoning ishlari" qissasi

25. Qaysi asarda xalqni birlashmoqqa, o‘zaro diniy e‘tiqodlar nizosidan xalos bo‘lib, qabih mustamlakachilik zulmiga qarshi jang qilmoqqa chorlagan hamda o‘z e‘tiqodi yo‘lida yosh jonini ayamagan, tinimsiz tazyiqlar, hibs, qiynoqlarda yashagan shoir qismati aks etgan?

A) “Ruhlar isyoni” (Erkin Vohidov)

B) “Sohibqiron” (Abdulla Oripov)

C) “Mardlik afsonasi” (Shuhrat)

D) “Mambet botirning qatl oldidan aytganlari” (O‘ljas Sulaymon)

Ushbu test topshirig‘ini bajarish uchun abituriyentlardan mustaqil ravishda to‘liq o‘qish uchun tavsiya etilgan qo‘shimcha badiiy asarlar, ulardagi voqealar bayoni, adabiy qahramonlar haqidagi bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lish talab etiladi.

To‘g‘ri javob: A.

Manba: Erkin Vohidovning "Ruhlar isyoni" dostoni

26. *Quy, mezbonim, ammo had bilan,
Bog'ing aro turfa gullar bor,
Oqshom menga niqob ostidan,
Ohu ko'zin suzdi gulruksor.*
Ohu ko'zli Sharq go'zaliga oshiqlik tasviri bo'lgan ushbu misralar qaysi shoir qalamiga mansub.

- A) **Sergey Yesenin**   B) *To'ra Sulaymon*
C) *Muso Jalil*   D) *O'ljas Sulaymonov*

Ushbu test topshirig'ini bajarish uchun abituriyentlardan jahon adabiyoti namoyandalari, ularning hayoti va ijodiga oid ma'lumotlarga ega bo'lish talab etiladi. Mazkur test topshirig'ida keltirilgan parcha rus shoiri Sergey Yesenin qalamiga mansub she'rdan olingan.

To'g'ri javob: A.

Manba: Sultonmurod Olim va boshqalar. 8-sinf uchun darslik. G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa uyi. Toshkent—2019.

Alisher Navoiy qalamiga mansub ushbu she'riy parchani o'qing va quyida berilgan ikkita savolga javob bering.

*Tarki adabdin biri kulgu durur,
Kulgu adab tarkiga belgu durur. . .*

*Qahqahadin kabk navo kelturub,
Boshig'a ul kulgu balo kelturub.*

*G'uncha kulib bo'ldi ochilmoq anga,
Yetti ochilmoqda sochilmoq anga.*

27. Alisher Navoiy qalamiga mansub ushbu she'r mazmuni haqidagi **xato** fikrni belgilang.

- A) **Ushbu she'riy parchaning mazmunida kulgi odobli insonning ziynati ekanligi aytilgan.**
B) *Ushbu she'riy parchada shoir o'z fikrining isboti sifatida kabk, ya'ni kaklikning sayragani o'z boshiga balo keltirdi degan majoziy dalil keltirmoqda.*
C) *Ushbu she'riy parchada shoir o'z fikrining isboti sifatida g'uncha kulganligi, ya'ni ochilganligi uchun so'lib qolishga mahkum bo'ldi degan majoziy dalil keltirmoqda.*
D) *Ushbu she'riy parchada kishining boshiga odobsizligi tufayli kulfat tushadi degan mazmun ifodalangan.*

28. Alisher Navoiy qalamiga mansub ushbu she'r haqidagi **xato** ma'lumotni belgilang.

- A) *Ushbu she'riy parcha a-a b-b d-d tarzida qofiyalangan.*
B) *Ushbu she'riy parchaning har bir baytida radif qo'llangan.*
C) **Ushbu she'riy parchaning barcha baytlarida unli tovush raviy sifatida xizmat qilgan.**
D) *Ushbu she'riy parchada ham mutlaq, ham muqayyad qofiya mavjud.*

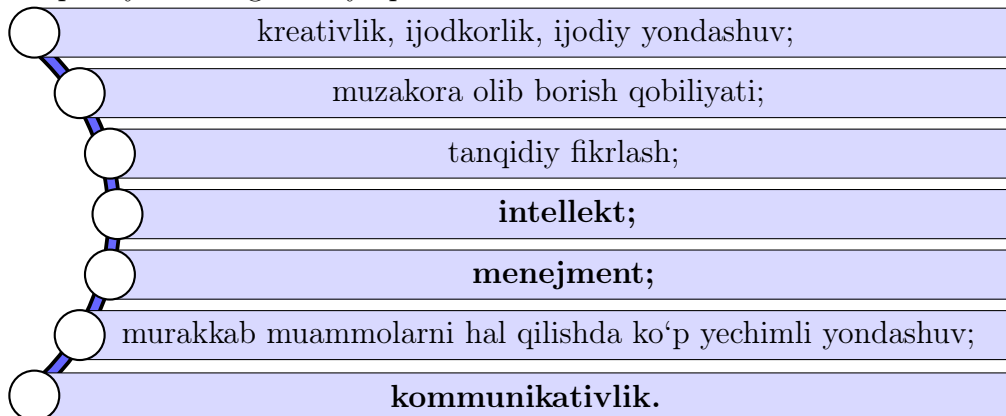
Ushbu test topshirig'i adabiyot nazariyasiga oid bilim va ko'nikmalarni tekshirishga qaratilgan bo'lib, to'g'ri javobni topishda abituriyentdan she'riy matn mazmunini tushunish bilan bir qatorda, raviy, qofiya, radif kabi she'riy unsurlarni ajrata bilishi ham talab qilinadi. She'riy matn asosida ikkita test topshirig'i berilgan bo'lib, dastlabki test topshirig'i mazmuniy tahlilga qaratilgan bo'lsa, ikkinchi test topshirig'i she'rning nazariy tahliliga qaratilgan.

To'g'ri javoblar: A, C.

Manba: Q. Yo'ldoshev va boshqalar. Adabiyot. 7-sinf uchun darslik. "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi. Toshkent—2017.

1. XXI asrda muvaffaqiyat qozonish uchun qanday ko'nikmalar ustida ishlash kerakligini bilasizmi? Pablo Pikasso "Men doimo uddalash qiyin bo'lgan ishni qilaman. Shundagina men uni qanday bajarish mumkinligini bilib olaman", – deb yozgan edi.

2. Ishda yuksalish, baxtiyor yashash va muvaffaqiyatga erishishda quyidagi ko'nikma va qobiliyatlarning o'rni yuqori:

3. Maktab partasidanoq yuqorida sanab o'tilgan ko'nikmalarning egallashga va o'rganishga urinish yorqin kelajagingiz garovi bo'lishi mumkin.

(Internet ma'lumotlaridan)

29. **Internet ma'lumotlari asosida tayyorlangan** ushbu matnni o'qing va raqamlab ko'rsatilgan bandlarida ro'y bergan xatoliklar turi moslashtirib ko'rsatilgan to'g'ri javobni belgilang. a) imloviy xatolik; b) ishoraviy xatolik (puntuatsion); c) uslubiy xatolik (qo'shimcha qo'llash bilan bog'liq xatolik).

- A) 1-b, 2-a, 3-c
- B) 1-a, 2-c, 3-b
- C) 1-c, 2-b, 3-a
- D) 1-b, 2-c, 3-a

30. **Internet ma'lumotlari asosida tayyorlangan** ushbu matnni o'qing va matnning ikkinchi bandidagi *intellekt*, *menejment*, *kommunikativlik* so'zlarini almashtirish mumkin bo'lgan muqobili to'g'ri ko'rsatilgan javobni belgilang.

- A) *intellekt* – hissiy aql-zakovat, *menejment* – odamlarni boshqarish ko'nikmasi, *kommunikativlik* – odamlar bilan o'zaro samimiy muloqot
- B) *intellekt* – odamlar bilan o'zaro samimiy muloqot, *menejment* – odamlarni boshqarish ko'nikmasi, *kommunikativlik* – hissiy aql-zakovat
- C) *intellekt* – odamlarni boshqarish ko'nikmasi, *menejment* – odamlar bilan o'zaro samimiy muloqot, *kommunikativlik* – hissiy aql-zakovat
- D) *intellekt* – hissiy aql-zakovat, *menejment* – odamlar bilan o'zaro samimiy muloqot, *kommunikativlik* – odamlarni boshqarish ko'nikmasi

Ushbu test topshirig'i nutqiy kompetensiyani (o'qib tushunish) baholashga qaratilgan bo'lib, abituriyentning matn bilan ishlash ko'nikmasini tekshiradi. Matn asosida ikkita test topshirig'i berilgan bo'lib, dastlabki test topshirig'i matnning imloviy, uslubiy, puntuatsion xususiyatlari tahliliga qaratilgan bo'lsa, ikkinchi test topshirig'i bevosita matn mazmunini tushunishni baholashga qaratilgan.

To'g'ri javoblar: A, A.

Manba: amaldagi ona tili darsliklari.